

## **Posudek oponenta na bakalářskou práci Veroniky Smítkové *Exodus ve vztahu k egyptské tradici***

Autorka si pro svou bakalářskou práci vybrala nesnadné, poměrně kontroverzní, byť stále aktuální a populární téma. Jedná se také o téma, při jehož zpracovávání se téměř nutně projeví osobní názory, přesvědčení a víra autora, což potvrzují i starší studie mnohem zkušenějších badatelů, a i to je nutné při hodnocení podobných prací zohlednit. Z práce Veroniky Smítkové je však patrné, že se s ním pokusila vypořádat podle svých nejlepších badatelských schopností a pod pečlivým vedením školitelky.

Diplomantka se rozhodla problematiku historicity vyjití Izraelitů z Egypta, tedy Exodu, nahlédnout skrze porovnání dvou motivů, které se objevují v úvodu stejnojmenné biblické knihy, a to výroby nepálených cihel, které měli hebrejští otroci vyrábět pro faraonovy stavby, a tvrdých zemědělských prací, k nimž měli být podle biblického podání také nuceni.

V práci je možné najít tři hlavní oddíly. První je zastoupen stručným shrnutím dosavadního bádání nad tématem historicity Exodu (kap. 2) a následující kapitolou (kap. 3), jež podobným způsobem předkládá shrnutí názorů různých badatelů na přímou dataci možného Exodu. V dalších dvou stěžejních částech práce se Veronika Smítková věnuje tématům výroby nepálených cihel (kap. 4) a zemědělských, resp. polních prací (kap. 5). V obou případech autorka klade důraz na motiv těžké, „otrocké“ práce, kterou měli Izraelité v Egyptě vykonávat.

První oddíl, tj. historie bádání, je (až na drobné detaily, viz níže) velmi dobře zpracován, a představuje tak sice krátkou, ale přínosnou studii na dané téma, jejíž populárně-naučné přiblížení českému čtenáři (např. formou upraveného článku v PES nebo Novém Orientu) by jistě stálo za úvahu. S dalšími dvěma oddíly je to již složitější, a to i přes to, že jsou po egyptologické stránce vypracovány velmi svědomitě. Jak sama autorka tvrdí, cílem její bakalářské práce bylo především poskytnout srovnání staroegyptských reálií s biblickou tradicí. Ihned ale dodává, že dosud objevené (archeologické, ikonografické, písemné) prameny nedokazují pravdivost biblického příběhu, přesto alespoň dobře vykreslují historicko-kulturní pozadí knihy Exodus. S tím je samozřejmě možné souhlasit, ale pouze částečně. Přestože Veronika Smítková předkládá stručnou, ale ucelenou a na bakalářskou práci poměrně kvalitní studii obou dílčích motivů (tj. výroby cihel a zemědělských prací), neupozorňuje na velký problém, který je skryt právě ve výběru těchto dvou biblických motivů k vzájemné komparaci.

V obou případech se totiž jedná o pracovní činnosti či výrobní postupy, které byly sice pro egyptskou civilizaci typické, ale během jejího vývoje se měnily jen málo a částečně. Ještě na začátku 20. století byla egyptsky zemědělská činnost a výroba nepálených cihel velmi podobné těmto činnostem ve starověku. I dnes je v některých případech složité rozlišit starověkou nepálenou cihlu *in situ* od její moderní rekonstrukce, kterou na místě tradičním způsobem vyrobili egyptští dělníci. Proto zkoumání (staro)egyptského způsobu výroby cihel a polních prací je sice zajímavým zpestřením biblistiky a biblické archeologie, ale k tématu historicity Exodu nepřináší žádné doplňující informace. Ty by však bylo možné získat, kdyby autorka svou studii o nepálených cihlách a zemědělských činnostech doplnila také o stejně zaměřené studie z dalších biblických oblastí (především ze Syropalestiny a Mezopotámie). Teprve pak by opravdu bylo možné říci, zda příběh knihy Exodus pravdivě popisuje egyptské reálie nebo odráží spíše zvyklosti z míst ústní tradice či přímo místa sepsání biblické zvěsti (Syropalestina, Jeruzalém, Babylón atd.).

Podobně nepřesvědčivě působí také autorčino poukázání na egyptské (ať už písemné, či textové) doklady pro tvrdou, až otrockou práci na polích a pro bezohledné zacházení dohlížitelů s rolníky, dělníky a otroky. Oba faktory byly ve starověku velmi častým jevem téměř ve všech civilizacích a kulturách a nevymizely ani v dalších historických obdobích. Autorka by pravděpodobně dospěla ke stejnému závěru, pokud by porovnávala začátek biblické knihy Exodus s doklady o zemědělských pracích pocházejících např. ze starověké Číny.

Nyní se zaměřím na některé dílčí nesrovnalosti v práci Veroniky Smítkové, které však – až na jednu výjimku – představují spíše drobnosti a detaily. I přesto ale narušují celkovou podobu jinak poměrně kvalitně zpracované studie. Onou zmíněnou výjimkou, tedy zásadní chybou, která se objevuje v celé práci, je špatné používání jednoho z klíčových termínů. Autorka místo výrazu Izraelita (tj. původní, resp. biblický příslušník národa Izraele) používá termínu Izraelec (tj. občan moderního státu Izrael), což je obrovská chyba. Další nedostatky ale už tak zásadní nejsou.

Autorka mohla třeba více rozpracovat téma otroctví v Egyptě a zabývat se otázkou, zda opravdu mohli být „v potu se lopotící“ Izraelité otroky či nikoli. Podobně je škoda, že se více nezabývala klíčovým pojmem Apiru, který podle některých badatelů mohl souviset s přítomností Hebrejců (označených snad právě výrazem Apiru) v Egyptě. Tento termín je v této práci zmíněn pouze okrajově (str. 13, pozn. 20, str. 18). Na některých místech autorka klade vedle sebe výrazy historie a mýtus, jakoby šlo o označení skutečnosti a čisté fikce, pravdy a lži. Definice, užití a především význam mýtů jsou ale naprosto odlišné. U mýtů šlo vždy především o narativní vysvětlení pravdivé skutečnosti, a to platí jak pro starý Egypt, tak pro biblickou tradici.

Celkově je třeba říci, že v případě bakalářské práce Veroniky Smítkové se jedná o zajímavou, svědomitě sepsanou práci, jejíž autorka se soustředila na dva vybrané aspekty egyptské civilizace a kvalitně je egyptologicky zpracovala. Bohužel je ne zcela vhodným způsobem je zasadila do širšího historicko-náboženského kontextu. Přestože autorčina hlavní snaha zůstává bohužel nevyužita, je třeba tuto snahu ocenit.

Proto – i přes výše zmíněné nedostatky – hodnotím tuto práci jako **v e l m i d o b r o u** a doporučuji ji k obhajobě.

19. května 2017

J i ř í J a n á k